

Nr 181

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse, m. m.; given Stockholms slott den 30 oktober 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse,
- 2) lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker,
- 3) lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen,
- 4) lag om ändring i lagen (1969: 732) om postbanken

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I syfte att underlätta för bankinstituten att medverka i internationell kreditgivning föreslås i propositionen att bankinstitut i vissa fall skall ha rätt att lämna bunden kredit utan att de nuvarande kraven på årlig amorteringsskyldighet och förbehåll om rätt till förtida uppsägning behöver iakttagas. I fråga om affärsbanker och sparbanker föreslås vidare att ledamotskap i styrelse för kontor eller kontorsgrupp i fortsättningen inte skall omfattas av de regler om kreditjäv som gäller för dessa bankinstitut. Ändringarna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1971.

Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse

Härigenom förordnas, att 61, 63 och 87 §§ lagen (1955: 183) om bankrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

61 §.¹

Till verkställande direktör i bankaktiebolag, dennes ställföreträdare eller annan, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande ärenden, eller till den som är gift med sådan person får bankbolaget lämna kredit endast

1. mot -----

Ledamot av bankbolags styrelse eller styrelsesuppleant, som ej *erhållit uppdrag* som avses i första stycket, eller den som är gift med sådan person får beviljas kredit endast mot säkerhet av sådan borgen eller garanti som avses i första stycket 1, mot säkerhet av pant eller genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär.

Bankbolag får ej lämna ----- sådan person.
Bankbolag får ej heller ----- är betalningsskyldig.
Första—fjärde ----- denna paragraf.
Sammanslutning, i ----- stycket 3.
Utan hinder ----- är betalningsskyldig.

63 §.¹

Ställes lån ----- sagda tid.
Utan förbehåll ----- med återlån.
Förfallotiden för ----- lånet beviljas.
Bankbolaget skall ----- låneförbindelsens fullgörande.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet sva-

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet sva-

¹ Senaste lydelse 1968: 601.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

rar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån.

rar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. *I fråga om lån för vilket utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och fjärde stycket.*

87 §.

Angående behörighet för styrelseledamot, så ock för den, som eljest bemyndigats teckna bankaktiebolagets firma, att mottaga delgivning i rättegång mot bolaget är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas bolaget.

Vill styrelsen _____ å stämman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker

Härigenom förordnas, att 30, 32 och 46 §§ lagen (1955: 416) om sparbanker skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

30 §.¹

Till den som ensam eller i förening med annan får avgöra på sparbankens styrelse ankommande ärenden eller till den som är gift med sådan person får sparbanken lämna kredit endast

Till *befattningshavare i sparbank* som ensam eller i förening med annan får avgöra på sparbankens styrelse ankommande ärenden eller till den som är gift med sådan person får sparbanken lämna kredit endast *annan pantsäkerhet.*

1. mot _____
Ledamot av sparbanks styrelse eller styrelsesuppleant, som ej *erhållit uppdrag* som avses i första stycket, eller den som är gift med sådan person får beviljas kredit endast mot säkerhet av sådan borgen eller garan-

Ledamot av sparbanks styrelse eller styrelsesuppleant, som ej *är sådan befattningshavare* som avses i första stycket, eller den som är gift med sådan person får beviljas kredit endast mot säkerhet av sådan

¹ Senaste lydelse 1968: 602.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ti som avses i första stycket 1 eller mot säkerhet av pant.

borgen eller garanti som avses i första stycket 1 eller mot säkerhet av pant.

Sparbank får ej lämna ————— sådan person.
 Sparbank får ej heller ————— är betalningsskyldig.
 Första—fjärde ————— denna paragraf.
 Sammanslutning, i ————— stycket 3.
 Utan hinder ————— är betalningsskyldig.

32 §.¹

Ställes lån ————— sagda tid.
 Utan förbehåll ————— med återlån.
 Förfallotiden för ————— lånet beviljas.
 Sparbanken skall ————— låneförbindelsens fullgörande.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. *I fråga om lån för vilket utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och fjärde stycket.*

46 §.

Angående behörighet för styrelseledamot så ock för den, som eljest bemyndigats teckna sparbankens firma, att mottaga delgivning i rättgång mot sparbanken är stadgat i rättgångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas sparbanken.

Vill styrelsen ————— med huvudmännen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1968: 602.

Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen

Härigenom förordnas, att 40 och 75 §§ lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

40 §.¹

Ställes lån ————— sagda tid.
Utan förbehåll ————— med återlån.
Förfallotiden för ————— lånet beviljas.
Centralkassa skall ————— första punkten.
Kreditkassa skall ————— låneförbindelsens fullgörande.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. *I fråga om lån för vilket utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och femte stycket.*

75 §.¹

Har kreditkassa ————— med straff.
Ändå att ————— finna påkallade.

Underlåter kassa att ställa sig till efterrättelse av myndigheten meddelat förbud eller föreläggande eller handhar kassan eljest sina angelägenheter på sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till kassan, *äger myndigheten* återkalla godkännandet.

Underlåter kassa att ställa sig till efterrättelse av myndigheten meddelat förbud eller föreläggande eller handhar kassan eljest sina angelägenheter på sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till kassan, *kan den som godkänt kassan* återkalla godkännandet.

Tillsynsmyndigheten äger ————— denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1968: 605.

Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1969: 732) om postbanken

Härigenom förordnas, att 13 § lagen (1969: 732) om postbanken skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

13 §

Ställes lån ————— sagda tid.
Utan förbehåll ————— med återlån.
Förfallotiden för ————— lånet beviljas.
Postbanken skall ————— låneförbindelsens fullgörande.

Denna paragraf äger icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån.

Denna paragraf äger icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. *I fråga om lån för vilket utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligger, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och fjärde stycket.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 9 oktober 1970.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *vissa ändringar i banklagstiftningen* och anför.

1. Inledning

År 1968 genomfördes en omfattande översyn av de lagar — lagarna (1955: 183) om bankrörelse (BL), (1955: 416) om sparbanker (SpL) och (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen (JkL) — som gäller för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor. Den nya lagstiftningen, som trädde i kraft den 1 januari 1969, innebar en samordning av rörelsereglerna för dessa bankinstitut (se prop. 1968: 143, BaU 60, rskr 368, SFS 1968: 601, 602 och 605). Genom lagen (1969: 732) om postbanken (PL) infördes likartade rörelseregler för postbanken (se prop. 1969: 158, SU 190, BaU 53, rskr 423, 430).

Svenska bankföreningen har i skrivelse den 24 juni 1969 hos Kungl. Maj:t hemställt att förslag om vissa ändringar av bestämmelserna i 57, 59 och 63 §§ BL föreläggs riksdagen. Framställningen syftar till att ge affärsbankerna ökade möjligheter att lämna krediter till utländska stater och bankinstitut.

Bankföreningen har vidare i skrivelse den 18 mars 1970 till Kungl. Maj:t hemställt om sådan ändring av reglerna i 61 § BL om kreditjäv att dessa regler inte blir tillämpliga på ledamöter av styrelse för kontor eller kontorsgrupp.

Efter remiss har yttranden över de båda skrivelserna avgetts av bankinspektionen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret och Svenska sparbanksföreningen. Vidare har poststyrelsen och Sveriges jord-

brukskassförbund avgett remissyttranden över framställningen den 24 juni 1969.

Sparbanksföreningen har i sitt yttrande över framställningen den 24 juni 1969 hemställt att i 26, 28 och 32 §§ SpL vidtas ändringar som svarar mot de av bankföreningen begärda ändringarna i BL. Poststyrelsen har i sitt yttrande uttalat att samma ändringar bör genomföras också i JkL och PL.

Vidare har sparbanksföreningen i sitt yttrande över framställningen den 18 mars 1970 hemställt att om framställningen leder till ändring i 61 § BL motsvarande ändring vidtas i 30 § SpL.

2. Kredit till utländsk stat och utländskt bankföretag

Gällande rätt m. m.

Blancokrediter

De bestämmelser som gäller i fråga om säkerhet för bankinstitutens kreditgivning är så gott som likalydande i de olika banklagarna (59 § BL, 28 § SpL, 36 § JkL och 9 § PL). Huvudregeln är att lån inte får lämnas utan att säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen ställs och att säkerheten är betryggande. I viss omfattning får dock blancokrediter ges, dvs. undantag göras från kravet på särskild säkerhet. Till att börja med har bankinstitut en generell rätt att lämna blancokrediter inom en viss ram. Denna är bestämd till ett belopp motsvarande högst 3 % av summan av institutets eget kapital (för sparbank egna fonder, för kreditkassa centralkassas jämte anslutna jordbrukskassors eget kapital och för postbanken det risktäckande kapitalet) och dess inlåning. Vidare får blancokredit lämnas till vissa särskilt angivna låntagare som kan presumeras vara goda för sina förbindelser. Bland dessa låntagare är staten, dock att för kreditkassornas del staten inte medtagits med hänsyn till att det inte torde bli aktuellt för kreditkassa att lämna kredit till staten (se prop. 1968: 143 s. 177 och 194). I övrigt är det fråga om följande låntagare, nämligen kommun eller därmed jämförlig samfällighet, affärsbank, sparbank, postbanken, centralkassa eller annan allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av Kungl. Maj:t, kreditaktiebolag, försäkringsföretag med svensk koncession, utländskt bankföretag och samfällighet som avses i lagen om gemensamhetsanläggningar. Slutligen får blancokredit lämnas till näringsidkare i och för hans rörelse under förutsättning att krediten är kortvarig. De angivna reglerna om kredit äger motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som bankinstitutet ikläder sig (62 § BL, 31 § SpL, 39 § JkL, 12 § PL).

Av det sagda framgår att blancokredit till utländsk stat får lämnas endast inom ramen för den fria sektorn enligt 3 %-regeln.

Också enligt de rörelseregler som gällde före den senaste banklagsrevisio-

nen fanns möjligheter för bankinstituten att lämna blancokrediter; då intagna i 56 § BL, 28 § SpL, 37 § JkL och 1 § reglementet (1958: 600) angående förvaltningen av medel, som innestå i postsparbanken och på postgiro. Samtliga bankinstitut hade således möjlighet — i olika stor omfattning — att lämna blancokredit till särskilt angivna rättssubjekt som kunde antagas vara goda för sina förbindelser. För affärsbankernas del upptogs bl. a. "stat" och utländskt bankföretag. Affärsbanker och sparbanker hade därutöver också viss annan rätt att lämna blancokrediter. Det var för affärsbankerna främst fråga om dels kortvarig rörelsekredit till affärsidkare, dels en generell rätt att lämna blancokredit intill ett belopp motsvarande högst en tiondel av bankens eget kapital, därvid dock individuella maximibelopp gällde (75 000 kr. beträffande rörelsekredit till småföretagare och 15 000 kr. i övriga fall). Sparbank hade generell rätt att lämna blancokrediter till ett sammanlagt belopp motsvarande högst en femtedel av sparbankens fonder, i varje lånefall dock högst 15 000 kr.

De nu gällande blancokreditreglerna i BL, SpL och JkL stämmer överens med dem som efter förslag i prop. 1968: 143 godtogs av riksdagen. I samband med att propositionen behandlades av riksdagens bankoutskott hemställde bankföreningen i skrivelse den 8 november 1968 till bankoutskottet om sådan ändring i 59 § BL i propositionsförslaget, att utländsk stat togs med bland de särskilt angivna rättssubjekt som fick beviljas blancokredit (se bil. 3 till BaU 1968: 60). Som skäl för hemställan angavs att enligt 56 § i dess då gällande lydelse blancokredit torde kunna lämnas till sådan stat och att någon ändring häri inte var motiverad samt att det var föga konsekvent att utesluta utländsk stat eftersom utländskt bankföretag fanns med i uppräknningen. Bankoutskottet fann bankföreningens tolkning av dåvarande bestämmelser inte vara välgrundad och uttalade att i praktiken torde sådana internationella krediter som bankföreningen syftade på regelmässigt tas upp av vederbörande centralbank, därvid reglerna om blancokredit till utländskt bankföretag blir tillämpliga. Utskottet fann därför inte anledning att ta något initiativ till ändring i propositionsförslaget (BaU 1968: 60 s. 40).

Bundna lån

Också reglerna om krediters löptid är enhetligt utformade för de olika bankinstituten (63 § BL, 32 § SpL, 40 § JkL, 13 § PL).

För affärsbankerna, sparbankerna och jordbrukets kreditkassor fick reglerna en i stort sett enhetlig utformning redan genom lagändringar år 1965 (prop. 1965: 113, BaU 41, rskr 334, SFS 219—221). Bestämmelserna togs med vissa justeringar oförändrade upp i 1968 års banklagstiftning (se prop. 1968: 143 s. 170, 236, 249 och 265). Reglerna — som är föranledda av likviditets- och soliditetsskäl — innebär följande.

Huvudprincipen är att utlåningen skall vara av kortfristig natur. Ställs

lån inte att betalas inom ett år, skall sålunda i lånevillkoren tas in förbehåll om rätt att säga upp lånet till betalning inom denna tid. Bundna lån, dvs. lån utan sådant förbehåll, får dock lämnas i viss utsträckning. Undantagen avser två kategorier av lån, dels återlån enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning och dels reverslån. Omfattningen av bundna reverslån är begränsad till ett sammanlagt belopp motsvarande högst 25 % av en summa som — med viss modifikation — är bestämd på samma sätt som i det föregående angetts i fråga om den generella blancokrediträtten.

I en allmän regel slås fast att tidsbalans skall råda mellan ut- och inlåning. Dessutom gäller för bundna lån särskilda bestämmelser i vissa hänseenden. I fråga om bundet reverslån föreskrivs att återbetalningstiden inte får överstiga tio år. Har för sådant lån inte ställts säkerhet i fast lön eller lös egendom — om det således är fråga om borgenslån eller blancokredit — skall i skuldebrevet utfästas amorteringsskyldighet på det sätt att avbetalning skall ske årligen i förhållande till den tid för vilken lånet beviljats. Vad gäller bundna lån överhuvud — således både återlån och reverslån — finns vidare regler om obligatoriskt förbehåll om rätt till förtida uppsägning av lån. Bankinstitut skall således ha rätt att säga upp bundet lån till återbetalning inom tre månader, om säkerheten för lånet försvagas i märklig mån eller, när det gäller blancokredit, om trygghet inte längre finns för låneförbindelsens fullgörande. Bestämmelserna om amorteringsskyldighet och förbehåll om förtida uppsägning såvitt avser bunden blancokredit tillkom på initiativ av bankinspektionen vid 1968 års banklagstiftning (se prop. 1968: 143 s. 237).

De angivna reglerna om krediters löptid — med undantag av den allmänna bestämmelsen om tidsbalans mellan utlåning och inlåning — gäller inte i fråga om lån för vars betalning svenska staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Skälet till detta är dessa låns särställning i soliditetshänseende (se prop. 1965: 113 s. 48 f).

De gällande reglerna är utformade enligt de förslag som lades fram i prop. 1968: 143. I bankföreningens förut omnämnda skrivelse den 8 november 1968 till bankoutskottet hemställde bankföreningen att 63 § BL måtte utformas så, att föreskrifterna beträffande bundna lån om amorteringsskyldighet och förbehåll om rätt till förtida uppsägning inte kom att gälla i fråga om lån som lämnas till eller garanteras av utländsk stat eller svenskt eller utländskt bankföretag. Bankoutskottet (BaU 1968: 60 s. 40) anmärkte att bundna blancokrediter till utländska stater och centralbanker ditills inte torde ha förekommit samt fann det inte motiverat att i sammanhanget göra avkall på den allmänna regeln att långfristiga krediter — även sådana som lämnats mot betryggande säkerhet — fortlöpande skall amorteras. Utskottet fann det vidare befogat att ha kvar kravet på förbehåll om uppsägningsrätt. Av bankföreningen uttalade farhågor för att detta krav skulle

hindra svenska bankers deltagande i internationell kreditgivning syntes överdrivna. Utskottets majoritet fann därför ingen anledning att föreslå ändring i propositionsförslagets regler om krediters löptid.

Kapitaltäckningsbestämmelser

För bankinstituten gäller enhetligt utformade regler om kapitaltäckning, dvs. bestämmelser om skyldighet för bankinstitut att till insättarnas skydd hålla ett med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräckligt eget kapital (för sparbankerna egna fonder och för postbanken risktäckande kapital); 57 § BL, 26 § SpL, 34 § JkL, 7 § PL. Reglerna är konstruerade som placeringsregler differentierade efter placeringarnas art och innebär i huvudsak följande.

Bankinstitutens tillgångar är indelade i fyra riskgrader. Den lägsta riskgraden omfattar placeringar med ingen eller ringa förlustrisk medan i den högsta riskgraden ingår de mest riskbetonade tillgångarna. Placeringarna i den lägsta riskgraden, *riskgrad 1* (i lagrummen betecknad som grupp A), är helt fria från krav på täckning med eget kapital. I denna riskgrad upptas bl. a. guldkantade obligationer (svenska stats- och kommunobligationer samt hypoteksobligationer) och obligationer utgivna av kreditaktiebolag samt andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, affärsbank, sparbank, postbanken, centralkassa eller vissa andra rättssubjekt svarar. Tillgångarna i *riskgrad 2* (grupp B) skall täckas med 1 % eget kapital. I denna riskgrad upptas bl. a. andra fullgoda obligationer än dem som förts till riskgrad 1 och fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än sådant med svensk koncession svarar. I prop 1968: 143 (s. 232) uttalades att som kännetecken på att en obligation är fullgod torde få betraktas den omständigheten att obligationen är belåningsbar i riksbanken. Det angavs därvid att enligt bankens praxis som normal förutsättning för belåning i riksbanken gäller att obligationerna offentligen utbjudits av svenskt bankinstitut och noteras vid Stockholms fondbörs. Vidare påpekades att bestämmelsen om fullgoda obligationer i och för sig är tillämplig också på obligationer som utfärdats av utländska låntagare. Att fordringar på utländska bankföretag förts till riskgrad 2 motiverades med att sådana bankföretag inte kan jämföras med de svenska bankinstituten som arbetar under svenska lagregler och offentlig tillsyn (s. 141). Tillgångarna i *riskgrad 3* (grupp C) skall täckas med 4 % eget kapital. Kapitalkravet för tillgångarna i *riskgrad 4* (grupp D) är 8 %. Till denna riskgrad skall föras alla tillgångar som inte förts till riskgraderna 1—3. Eftersom fordran på utländsk stat inte nämns bland tillgångarna i riskgraderna 1—3 förs således sådan placering till riskgrad 4. Det samlade kravet på eget kapital erhålls genom addering av kapitalkraven i de olika riskgraderna.

Bankföreningens framställning

Bankföreningen erinrar inledningsvis om att de år 1968 genomförda banklagsändringarna i huvudsak innebar liberaliseringar som gav affärsbankerna ökad rörelsefrihet. På några punkter som rör bankernas internationella verksamhet skedde emellertid vissa skärpningar, som är ägnade att inverka menligt på denna verksamhet. Bankföreningen, som syftar på utformningen av 59 och 63 §§ BL, anför i huvudsak följande.

Enligt 59 § BL får *blancokrediter* lämnas till vissa särskilt angivna rättssubjekt utan att någon begränsning gäller i fråga om omfattningen. Utländsk stat är inte med bland dessa rättssubjekt. De regler som gällde före år 1969 har däremot ansetts medge att främmande stat fördes till den angivna kretsen säkra låntagare.

Det finns inte något bärande skäl, varför utländsk stat skall uteslutas från uppräknningen av de rättssubjekt, som får beviljas kredit utan säkerhet eftersom utländskt bankföretag tagits med i uppräknningen. Kredit från svensk bank till utländsk stat och till företag med garanti av utländsk stat förekommer numera i ökad omfattning. Som exempel på sådana krediter kan nämnas krediter i och för inköp i staternas affärsdrivande verksamhet av t. ex. telefoniutrustning för televerken och utrustning för kommunikationsverken. I framtiden kan man också räkna med försäljning av utrustning för statliga atomkraftverk och liknande högkvalificerade produkter. Tendensen att bank i ökad omfattning beviljar kredit till utländsk stat för inköp från Sverige främjades genom tillkomsten av möjligheten för Exportkreditnämnden att bevilja s. k. långgivargarantier. Syftet med dessa var att bank skulle bevilja erforderlig kredit för exportaffärer direkt till de utländska köparna, däribland utländska stater. Eftersom långgivargaranti endast beviljas för kredit till utländsk köpare, kan sådan garanti inte komma i fråga för kredit till bank i utländsk stat för finansiering av samma stats inköp i Sverige, utan krediten måste beviljas direkt till staten. Denna ordning har ytterligare befästs genom tillkomsten av en särskild garantiform, offentlig köpegaranti, som avser kredit till utländska stater och därmed jämställda rättssubjekt. Bankoutskottets uttalande i utlåtande 1968: 60 att kredit till utländsk stat i praktiken regelmässigt torde tas upp av vederbörande centralbank och att bundna blancokrediter till utländska stater och centralbanker hittills inte torde ha förekommit, stämmer alltså inte överens med det verkliga förhållandet.

Bankföreningen hemställer sålunda att utländsk stat tas upp bland de rättssubjekt till vilka affärsbank får lämna blancokredit utanför den fria blancokreditvolymen på 3 % av eget kapital och inlåning.

I fråga om reglerna i 63 § BL om *bundna lån* hävdar bankföreningen att ändringarna år 1968 innebar skärpningar såtillvida att — i motsats till den tidigare gällande ordningen — för bunden blancokredit till bl. a. utländsk

bank kom att gälla föreskrifter om dels amorteringsskyldighet, dels förbehåll om rätt till förtida uppsägning för det fall trygghet inte längre finns för förbindelsens fullgörande.

Svenska exportörer har behov av att svenska banker kan bevilja utländska banker bunden kredit i och för finansiering av försäljning från Sverige till utlandet. Finansieringsformen möjliggör, att den utländska banken beviljar köparen i bankens eget land kredit för inköpet, och utgör ett alternativ till de traditionella leverantörskrediterna. Man måste räkna med att denna finansieringsform får ökad betydelse allteftersom storleksgraden av enskilda exportaffärer tenderar att öka t. ex. vid s. k. "turn key projects". Krediter för allmänna ändamål i utvecklingsländer, t. ex. i Sydamerika, har av svenska banker ibland beviljats i den formen att en bank i landet erhållit krediten. I dessa fall av kreditgivning till bank skulle reglerna om förtida uppsägning och amortering bli tillämpliga. De skulle i praktiken verka starkt hindrande på kreditgivningen. I synnerhet torde en utländsk bank inte godta en klausul om att långgivaren skall ha rätt till förtida uppsägning om trygghet inte längre finns för återbetalning av lånet. Inte heller kan man räkna med att krav på lika årliga amorteringar alltid accepteras. Om ifrågavarande lånevillkor inte godtas, kan de svenska bankerna alltså inte medverka vid finansieringen. I stället måste då den svenska exportören hänvisas till att utnyttja traditionella leverantörskrediter, vilket i det särskilda fallet kan innebära en återgång till mindre rationella förhållanden. Vidare erbjuder utländska banker ofta svenska banker att delta i konsortiekrediter — gällande för längre tid — till vissa andra utländska banker. Kredittagare är ofta banker i Östeuropa och utvecklingsländer och krediterna avser ofta större projekt såsom leveranser av hela fabriker, s. k. "turn key projects" eller entreprenearbeten. Svenska banker torde i regel kunna få tillstånd av riksbanken att bevilja sådana krediter. Det torde ofta vara ett svenskt intresse att svenska banker kan delta i sådana konsortiekrediter, dels med hänsyn till intresse att främja näringslivet i ifrågavarande land, dels med hänsyn till att ett sådant deltagande ofta är en förutsättning för att svenska exportindustrier skall ha möjlighet att komma i fråga såsom leverantörer. Dessutom medför deltagande i sådana konsortiekrediter att svenska banker får möjlighet att internationellt hävda sin ställning som första klassens affärsbanker jämsides med sådana banker utomlands med de fördelar denna ställning rent allmänt medför i form av möjlighet att kunna snabbt och billigt ta upp lån i utlandet för finansiering av svensk export. Detta är av vitalt intresse för svensk internationell handel. Enligt bankföreningens erfarenhet förekommer i angivna konsortiekrediter inte villkor av innebörd, att krediten förfaller till förtida betalning om trygghet inte längre finns för kreditens återbetalning. Bankföreningen bedömer det som alldeles otänkbart, att man från svensk sida i en gemensam internationell

kredit skulle kunna få en klausul av sådant innehåll införd. Amorteringskyldighet förekommer givetvis normalt men det är mycket olägligt, om denna skyldighet måste fixeras på sätt som skett i banklagen till att ovillkorligen avse årlig amortering i förhållande till den tid, för vilken krediten beviljas. De nya reglerna innebär, att de svenska bankerna torde få avstå från att delta i ifrågavarande internationella konsortiekrediter. Detta har också skett i flera fall. Vad som nu sagts om bunden kredit till utländsk bank äger också tillämpning på bunden kredit till utländsk stat.

Bankföreningen hemställer att möjlighet öppnas för bank att bevilja bunden kredit till utländsk stat eller utländsk bank eller med garanti av sådan stat eller bank utan att några särskilda krav på amorteringsskyldighet eller på förbehåll om rätt till förtida uppsägning skall gälla.

Bankföreningen hemställer slutligen om den ändringen i *kapitaltäckningsreglerna* i 57 § BL att fordran på utländsk stat tas upp i riskgrupp A eller åtminstone i riskgrupp B. Med hänsyn till att sistnämnda riskgrupp omfattar bl. a. statliga eller statsgaranterade utländska obligationer samt vidare fordringar på utländska bank- och försäkringsföretag kan det inte anses konsekvent att fordran på utländsk stat skall hänföras till riskgrupp D.

Remissyttrandena

Några remissinstanser tar ställning till *bankföreningens framställning i stort* utan att närmare kommentera de olika delfrågorna. *Sparbanksföreningen* bedömer det av praktiska skäl olyckligt att göra ändringar i en lagstiftning som så nyligen grundligt omarbetats men finner skälen för de av bankföreningen begärda ändringarna så övertygande att förslagen kan tillstyrkas. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* har däremot en avvisande attityd till framställningen. Fullmäktige erinrar om att bankföreningens framställning i samma frågor i skrivelse den 8 november 1968 till riksdagens bankutskott i samband med utskottets behandling av prop. 1968: 143 angående vissa ändringar i banklagstiftningen inte gav utskottet anledning till att ta initiativ till ändring i propositionen och att propositionen också bifölls av riksdagen i enlighet med utskottets hemställan. Det har inte inträffat något av beskaffenhet att böra föranleda ändring i riksdagens beslut i de nu aktuella hänseendena. Fullmäktige kan därför inte förorda bifall till den nya framställningen.

Bankföreningens hemställan att utländsk stat tas upp i den krets av säkra låntagare till vilka *blancokredit* får ges tillstyrks av *jordbrukskasseförbundet* och *fullmäktige i riksbanken*. Förbundet finner förslaget rimligt särskilt med hänsyn till att utländskt bankföretag redan är med i denna låntagarkrets och till att statlig affärsverksamhet har en högst be-

tydande omfattning i vissa länder. Riksbanksfullmäktige anmärker att bankföreningens uppfattning att de före år 1969 gällande reglerna medgav affärsbankerna att lämna blancokredit till utländsk stat är föga välgrundad. Fullmäktige instämmer dock i att sådan stat bör få en med utländsk bank likvärdig ställning i blancokredithänseende. — *Poststyrelsen* har ingen erinran mot förslaget.

Bankinspektionen ställer sig avvisande till den föreslagna lagändringen. Inspektionen granskar till en början bankföreningens tolkning av de bestämmelser om blancokredit som gällde före år 1969. Själva ordalydelsen i den då gällande lagtexten lämnade kanske visst stöd för uppfattningen att blancokrediter fick lämnas till utländska stater. Det stadgades nämligen att bl. a. "stat" kunde erhålla kredit utan särskild säkerhet. I förarbetena till bestämmelsen finns emellertid ett departementschefsuttalande som ger vid handen att med begreppet "stat" i detta sammanhang endast borde förstås svenska staten (prop. 1933:167 s. 57). Inspektionen har för sin del alltid tolkat stadgandet på nämnda sätt och samma åsikt kommer också till uttryck i kreditinstitututredningens betänkande (SOU 1967:64 s. 116) och i den av detta betänkande föranledda propositionen om ändringar i banklagstiftningen (prop. 1968:143 s. 194). Det torde därför redan tidigare ha saknats möjlighet för affärsbankerna att lämna blancokrediter till utländska stater. Inspektionen behandlar därefter själva sakfrågan. I fråga om bankföreningens uppfattning att det inte förelåg bärande skäl, varför blancokrediter till utländska stater skall ta i anspråk bankernas blancokreditkvoter, när så inte är fallet med blancokrediter till utländska bankföretag, framhålls till att börja med att krediter till stora och välrenommerade utländska bankföretag ibland kan framstå som mindre riskfyllda placeringar än motsvarande kreditgivning till många utländska stater. Någon gång kanske t. o. m. situationen är den att en kredit till vederbörande stat bör anses förenad med större risker än om ett bankföretag i samma land stått som kredittagare. Inspektionen syftar på sådana stater med instabila regimer och svag ekonomi där lokala bankföretag, i vilka de stora anglosachsiska och kontinentaleuropeiska bankerna har ägarintressen, är verksamma. Att blancokrediter till utländska stater behandlas strängare i detta avseende än sådan kreditgivning till utländska bankföretag är därför inte så inkonsekvent som först kanske kan tyckas. Det avgörande argumentet mot att ändra banklagen så, att blancokrediter till utländska stater får lämnas utan att bankernas blancokreditkvoter tas i anspråk härför, är emellertid att genom den senaste banklagsrevisionen möjligheten att bevilja krediter av detta slag vidgats mycket kraftigt. Tas bankernas ställning vid halvårsskiftet den 1 juli 1969 till utgångspunkt, skulle med förutvarande regler blancokrediträtten uppgått till ca 260 milj. kr. mot enligt gällande bestämmelser ca 1 770 milj. kr., dvs. nästan en sjudubbling. Att då redan nu ytterligare utvidga blancokreditvolymen kan inte vara välgrundat.

Bankinspektionen delar inte bankföreningens uppfattning att reglerna om *bundna lån* i den äldre utformningen gav utrymme för möjligheten att lämna bunden blancokredit utan krav på amortering och förbehåll om förtida uppsägning. *Inspektionen* anser emellertid att bankföreningens begäran om slopande av kraven på årlig amorteringsskyldighet och på förbehåll om förtida uppsägning vid bundna blancolån och bundna borgenslån, för vars betalning utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar, är välmotiverad. Visserligen är sådana krav högst naturliga när det gäller en sådan kreditform som det här är fråga om. Vid överläggningar med representanter för bankerna har det emellertid kommit fram, att det i vissa fall visat sig omöjligt att få vederbörande utländska stat eller bank att acceptera klausuler med sådant innehåll. Framförallt synes svårigheter ha uppstått vid förhandlingar med u-länder och stater i Östeuropa med planekonomier, men också ifrågasatt kreditgivning till de nordiska länderna har av denna anledning inte kunnat komma till stånd. Med rådande ordning riskeras att från olika synvinklar i och för sig önskvärda krediter inte är möjliga att lämna från svensk sida. Härigenom kan våra exportföretag komma i ett sämre läge än sina konkurrenter i andra länder, eftersom inte sällan kreditgivningen är en förutsättning för respektive affär. På grund av det anförda vill *inspektionen* inte motsätta sig att banklagen ändras så att kraven på lika årliga amorteringar och uppsägningsförbehåll när det gäller bundna blancolån eller bundna borgenslån, för vilka utländska stater eller bankföretag svarar, får frånfallas.

Fullmäktige i riksbanken tillstyrker och *poststyrelsen* har ingen erinran mot att de begärda lagändringarna genomförs. *Jordbrukskassaförbundet* uttalar sig positivt till en lagändring såvitt angår bunden kredit till utländsk stat.

Fullmäktige i riksbanken, poststyrelsen och *jordbrukskassaförbundet* tillstyrker ändring i *kapitaltäckningsbestämmelserna* så att fordran på utländsk stat förs till riskgrupp B i stället för som f. n. riskgrupp D. Riksbanksfullmäktige anser att det förhållandet att lån till utländsk stat genom de nu föreslagna ändringarna i flera avseenden blir mer likställda med lån till svenska staten inte innebär att krediter till varje utländsk stat kan — även bortsett från valutasynpunkter — betraktas som likvärdiga från risksynpunkt med motsvarande inländska krediter. Därtill kommer de risker för valutakursförändringar som ofta torde förekomma i samband med krediter till utlandet. Med hänsyn härtill anser fullmäktige att fordran på utländsk stat inte bör placeras i riskgrupp A. Däremot förefaller det motiverat att också i detta avseende jämställa utländsk stat med utländsk bank och placera fordran på sådan stat i riskgrupp B. *Poststyrelsen* anser det rimligt att fordran på utländsk stat förs till riskgrupp B, eftersom likställighet då nås med börsnoterade utländska statsobligationer och fordran på utländskt bank-

företag. Jordbrukskassaförbundet har motiverat sin tillstyrkan på likartat sätt.

Bankinspektionen är däremot kritisk mot bankföreningens förslag i kapitaltäckningsfrågan. Till att börja med framhålls att den jämförelse som görs i framställningen mellan olika tillgångars riskgruppsplaceringar inte är invändningsfri. Alla statliga eller statsgaranterade utländska obligationer inkluderas inte i riskgrupp B. Dit får nämligen räknas endast sådana obligationer som med lagens terminologi kan anses "fullgoda". Mot bakgrunden av förarbetena (prop. 1968: 143 s. 232) bör för att hänföras till denna kategori obligationerna vara belåningsbara i riksbanken, dvs. i fråga om bl. a. nu aktuella förskrivningar utbjudna av svenskt bankinstitut och noterade på Stockholms fondbörs. Med en sådan definition av uttrycket "fullgod" är det endast ett fåtal obligationslån, för vilka utländska stater svarar, som hör till riskgrupp B. Alla övriga obligationer av detta slag förs till den riskgrupp som kräver högst kapitaltäckning. Detta synes också sakligt motiverat, eftersom ifrågakvarande låntagargrupp inte uteslutande består av betalningsskyldiga som odisputabelt är goda för varje sin förbindelse utan även av länder med vacklande ekonomi och osäkra politiska förhållanden. Vidare kan rent allmänt sägas att det för en stat bör vara allvarligare att inte fullgöra sina åtaganden beträffande obligationslån som placeras på den internationella marknaden än att underlåta infria t. ex. någon enstaka exportkredit. Angående jämförelsen med fordringar på utländska bankföretag kan motsvarande resonemang föras som inspektionen i det föregående fört i fråga om blancokrediterna. Mest väsentligt i sammanhanget är emellertid att nuvarande bestämmelser om kapitaltäckning är utformade som en "summaregel" dvs. allt riskbärande kapital står mot samtliga bankens förbindelser. De för olika placeringar fastställda procentsatserna har därvid avvägs så att det sammanlagda riskkapitalet skall utgöra ett tillräckligt insättarskydd. I ett sådant system bör det inte komma i fråga att sänka kravet på kapitaltäckning för vissa placeringar utan att samtidigt göra motsvarande höjningar på andra håll, om inte med fog kan hävdas att en minskning av det totala kapitalbehovet framstår som motiverad. Något sådant har inte gjorts gällande av bankföreningen och kan svårigen förfäktas med hänsyn till att bestämmelserna nyligen fastställts och för bankernas del tillika inneburit en kraftig sänkning av kapitalkravet i förhållande till vad som tidigare krävdes. På grund av det anförda kan inspektionen inte tillstyrka framställningen i denna del.

Frågan om i vad mån en ändring av reglerna för affärsbankerna enligt bankföreningens hemställan bör föranleda *ändringar också i annan banklagstiftning än banklagen* har tagits upp av några remissinstanser. *Sparbanksföreningen* hemställer att i 26, 28 och 32 §§ SpL görs ändringar som svarar mot bankföreningens förslag till ändring i BL, därvid föreningen åbe-

ropar den princip om likformighet i lagstiftningen som gäller för olika grupper av bankinstitut. *Poststyrelsen* anser av samma skäl att ändringarna bör genomföras för såväl sparbankerna som för jordbrukskasserörelsen och postbanken.

Bankinspektionen sätter i fråga om de av inspektionen tillstyrkta ändringarna i BL beträffande amorteringsskyldighet och förbehåll om förtida uppsägning motiverar motsvarande ändringar i SpL och JkL. Om undantagsvis kredit av angivet slag blir aktuell för sparbanks- eller jordbrukskasserörelsernas vidkommande synes med fördel rörelsernas affärsbanker — Sparbankernas bank resp. Jordbrukets bank — kunna anlitas för ändamålet.

3. Kreditjäv

Gällande rätt m. m.

Banklagstiftningen begränsar i viss omfattning ett bankinstituts rätt att lämna kredit till tjänstemän och andra som genom sin anknytning till institutet intar en särställning. För *affärsbankernas* del infördes lagregler om kreditjäv genom ändringar år 1933 i 1911 års banklag (se prop. 1933: 167). Regleringen, som grundades på förslag av 1932 års banksakkunniga (SOU 1932: 30 s. 69 f) och 1924 års bankkommitté (SOU 1927: 11 s. 119—122), togs med vissa ändringar in i 58 § BL (se prop. 1955: 3 s. 172 ff). I samband med 1968 års banklagsöversyn vidtogs på initiativ av bankinspektionen ytterligare ändringar i reglerna vilka efter den företagna omdisponeringen av BL:s rörelseavsnitt är intagna i 61 §. Reglerna innebär väsentligen följande.

De kreditjäviga rättssubjekten är indelade i tre grupper. Den *första gruppen* består av delegater, dvs. verkställande direktör och dennes ställföreträdare och "annan, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande ärenden", ävensom makar till nu nämnda personer. Beskrivningen av delegaterna innebär en ändring av den formulering som före 1968 års lagändring användes i 58 § BL. Enligt denna formulering fördes nämligen till den första kategorin bl. a. "befattningshavare, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden". Möjligheten för styrelsen att delegera ärenden regleras i 74 § BL. De personer som närmast kan komma i fråga för uppdrag att avgöra styrelseärenden är styrelseledamot, tjänsteman i banken eller ledamöter av styrelse för kontor eller kontorsgrupp (se prop. 1968: 143 s. 235).

Kredit till person i delegatgruppen får i princip lämnas endast om tillgångar med ingen eller ringa förlustrisk, dvs. tillgångar som i kapitaltäckningshänseende förts till de båda lägsta riskgrupperna (57 § första stycket A och B BL), ställts som säkerhet för krediten. De säkerheter det är fråga

om är *dels* borgen eller garanti av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning vars reglemente fastställts av Kungl. Maj:t, svenskt bankinstitut, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession, *dels* fordran eller värdehandling som anges i kapitaltäckningsbestämmelsen under A och B, bl. a. fullgoda obligationer och in-teckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet, dock att i jävshänseende in-teckning skall ligga inom 60 % (i stället för i kapitaltäckningshänseende 75 %) av fastighetens uppskattningsvärde. Utöver kredit mot säkerhet som nu sagts kan delegat få kredit till ett belopp av 50 000 kr. mot annan pantsäkerhet.

Den *andra gruppen* kreditjäviga personer omfattar styrelseledamot och styrelsesuppleant som inte är delegat samt sådan persons make. Möjligheterna att få kredit i egen bank begränsas till tre fall, nämligen kredit mot säkerhet av borgen eller garanti av samma rättssubjekt som tas upp för delegatgruppen, mot säkerhet av pant och genom diskontering av "handelsväxel". Den *tredje gruppen* omfattar banks revisorer och revisorssuppleanter och deras makar. För dessa gäller kreditjäv utan undantag.

Kreditjävig person som tillhör delegat- eller revisorsgruppen får ej heller godtas som borgensman eller, när fråga är om växel, som acceptant, trassent eller endossent.

Slutligen finns bestämmelser som reglerar kreditfrågan för kreditjäviga personer närstående företag. Huvudregeln är att de givna kreditjävsreglerna äger motsvarande tillämpning på bolag, förening eller annan sammanslutning, vari kreditjävig eller sådan persons make i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse. I fråga om sammanslutning, vari person ur delegatgruppen har sådant intresse, gäller dock inte möjligheten att lämna begränsad kredit mot pantsäkerhet i allmänhet. Sådan sammanslutning får däremot lämnas kredit på växel som är grundad på verklig handelsaffär (handelsväxel) eller vara acceptant, trassent eller endossent på växeln när bank beviljar kredit åt annan.

Jävsreglerna är enligt 62 § BL tillämpliga också vid tecknande av bankgaranti.

De år 1968 genomförda ändringarna i affärsbankernas kreditjävsregler in-nebar i sak bl. a. att de rättssubjekt som förs till den första kategorin rätts-subjekt, dvs. delegatgruppen, fick vidgade möjligheter att få kredit i den "egna" banken.

I det föregående har berörts möjligheten för bankstyrelse att enligt 74 § BL delegera ärenden från styrelsen till underordnat organ. Vissa begränsningar gäller i delegeringsrätten. Bl. a. får styrelsen inte åt enskild styrelseledamot eller annan uppdraga att avgöra ärende som avser beviljande av kredit till person som "avses i 61 § första eller andra stycket", dvs. som ingår i delegat- eller styrelseledamotgruppen, eller till sådan person när-

stående företag eller företag där denne är styrelseledamot. Styrelsen har dock möjlighet att för sådan person eller sammanslutning fastställa vissa gränser inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit får lämnas i och för en av låntagaren idkad rörelse. Också 74 § BL fick sin nuvarande utformning genom 1968 års banklagstiftning. Enligt den tidigare gällande lydelsen avsåg motsvarande delegeringsförbud beviljande av kredit till person som var sådan befattningshavare som enligt kreditjävsreglerna i 58 § BL ingick i delegatgruppen eller ledamot av bankens styrelse eller "av den särskilda styrelse, som kan finnas inrättad vid avdelningskontor" eller till sådan person närstående företag som nyss sagts. På initiativ av bankinspektionen slopades förbudet mot delegering av sådana ärenden såvitt angick ledamot av kontorsstyrelse. Det ansågs nämligen att dessa ärenden hade en sådan karaktär att det framstod som omotiverat att de måste avgöras av bankens styrelse (se prop. 1968: 143 s. 240 ff).

För *sparbankernas* del infördes genom 1968 års lagstiftning kreditjävsregler i 30 § SpL som i allt väsentligt är utformade efter mönster av jävsbestämmelserna i 61 § BL. Samtidigt infördes också helt nya delegeringsbestämmelser för sparbankerna (39 § SpL). Bestämmelserna utformades i allt väsentligt i enlighet med reglerna i 74 § BL (se prop. 1968: 143 s. 249, 251).

Bankföreningens framställning

Bankföreningen menar att den ändring som år 1968 gjordes i beskrivningen av de personer som i kreditjävs hänseende räknas till delegatgruppen innebar en saklig ändring i fråga om den ställning som ledamöter i styrelser för kontor eller kontorsgrupper har. Enligt bankföreningens uppfattning omfattades sådana personer tidigare inte av några kreditjävsregler. Genom 1968 års lagändring fördes emellertid till delegatgruppen — förutom verkställande direktör och dennes ställföreträdare — "annan", som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande ärenden, i stället för — som i motsvarande äldre stadgande — "befattningshavare", som hade sådan befogenhet. Detta fick till följd att sådana styrelseledamöter numera träffas av de restriktiva kreditjävsregler som avser delegatgruppen. I motsats till vad som tidigare gällde, kan sådana personer beviljas kredit i stort sett endast mot stats- eller bankgaranti eller kommunborgen eller mot säkerhet av fullgoda obligationer eller inteckningar i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet inom sextio procent av egendomens uppskattade värde. I huvudsak samma inskränkningar gäller i fråga om företag i vilket ledamoten har ett väsentligt ekonomiskt intresse.

Den enligt bankföreningen nya ordningen ger i praktiken många gånger upphov till allvarliga nackdelar. Det är av vitalt intresse för bankerna att

hålla intim kontakt med näringslivet för att kunna få så god överblick som möjligt av dess utvecklingsmöjligheter och behov. Bankerna strävar därför medvetet efter att till ledamöter av sina lokala och regionala styrelser förvärva framstående företrädare för ortens näringsliv. Dessa eller deras företag har ofta behov av att kunna få kredit mot säkerheter som inte omfattas av uppräknningen i 61 § första stycket BL, t. ex. in-teckningar i industrifastigheter, företagsin-teckningar, konossement, avbetalningskontrakt och andra värdepapper än obligationer. Det är varken rimligt eller behövt att de skall vara avskurna från sådana lånemöjligheter. De utsätts därigenom för kännbara ekonomiska olägenheter, som sällan eller aldrig torde ha någon motsvarighet när det gäller befattningshavare hos banken. Resultatet måste på sikt bli att bankerna inte längre får möjlighet att besätta förtroendeposterna i sina lokala och regionala styrelser med företagare eller andra ledande personer från näringslivet. Detta skulle säkerligen vara till nackdel både för bankväsendet och för det allmänna.

Lagändringen har lett till att medlemmarna i kontors- och distriktsstyrelserna kommit att behandlas strängare än ledamöterna i centralstyrelsen. För dessa gäller i allmänhet att kredit får beviljas mot pant av vad slags beskaffenhet som helst. Denna regel härstammar från år 1933 och tillkom på förslag av 1924 års bankkommitté. I motiven till förslaget anförde kommittén att det inte torde vara behövt att för ledamöter i bankstyrelsen införa lika stränga restriktioner som för direktörer, och att detta för övrigt skulle vara olämpligt eftersom man därigenom skulle göra det så gott som omöjligt för bankerna att såsom styrelseledamöter förvärva personer som själva utövade industri- eller annan näringsverksamhet. I anslutning därtill framhöll kommittén vidare att den i fråga om krediter till personer som, utan att intaga direktörsställning, var ledamöter av sådan lokalstyrelse, som fanns inrättad vid vissa avdelningskontor, inte ansett erforderligt att meddela andra bestämmelser än att sådana krediter skulle behandlas av själva bankstyrelsen (SOU 1927: 11 s. 122).

Regeln att bankstyrelsen inte fick till annat organ delegera frågor om kredit åt ledamot av kontorsstyrelse behölls i 1955 års banklag och fick där sin plats i 74 §. Vid den år 1968 företagna omarbetningen av paragrafen upphävdes detta delegeringsförbud. Eftersom 74 § hänvisar till 61 § första stycket och det lagrummet utformades på sådant sätt att det fick tillämpning även på kontorsstyrelseledamöter, blev resultatet emellertid att, vid lagtolkning efter orden, delegering av ärenden om kredit till sådana ledamöter alltjämt måste anses otillåten. Detta leder, särskilt i de större bankerna, till onödig och olämplig omgång. Ärenden av nu ifrågakarande slag bör därför kunna delegeras till något kontorsstyrelsen överordnat organ, t. ex. bankens direktion. Däremot bör naturligtvis delegering inte få ske till kontorsstyrelsen själv. Detta kan emellertid beaktas vid bankinspektionens granskning av utfärdade instruktioner.

Bankföreningens framställning mynnar ut i en hemställan om sådan ändring av 61 § BL att de angivna olägenheterna röjs undan.

Remissyttrandena

Remissinstanserna har genomgående tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot, att person som är ledamot av styrelse vid banks regionala eller lokala förvaltning icke i denna egenskap förs till den personkrets som omfattas av jävsreglerna i 61 § första stycket BL. *Riksbanksfullmäktige* har samtidigt satt i fråga om inte lagrummet utan ändring kunde tolkas på detta sätt.

Sparbanksföreningen har i sitt yttrande hemställt att motsvarande ändring görs i 30 § SpL och anfört bl. a. följande. Avdelningskontor med särskild styrelse som har rätt att fatta beslut i kreditfrågor och andra frågor finns också inom sparbanksrörelsen. Bl. a. har vid större fusioner den organisationsmetoden använts, att överlåtande sparbank behållits som avdelningskontor till den övertagande sparbanken och därvid utrustats med egen kontorsstyrelse till vilken självständig beslutanderätt delegerats. Denna ordning har underlättat fusionsverksamheten och kan väntas komma till regelmässig användning i den fortsatta strukturrationaliseringsverksamheten inom sparbanksrörelsen. Mot bakgrund av att sparbankerna genom 1968 års banklagstiftning getts möjlighet till en väsentligt mer differentierad kreditgivning än tidigare är det att vänta att sparbankerna i fortsättningen kommer att ägna stort intresse åt företagskrediter. Därvid är det naturligt för sparbankerna att till sina beslutande organ knyta representanter för näringslivet. *Bankinspektionen* vill inte motsätta sig att 30 § SpL ändras på samma sätt som begärts beträffande affärsbankerna. *Riksgäldsfullmäktige* har uttalat att vid en ändring i banklagen bör en översyn göras också i fråga om motsvarande bestämmelser i de övriga bankförfattningarna.

Bankinspektionen diskuterar vilken ställning i jävshänseende som bör gälla för sådana styrelseledamöter på skilda nivåer i en banks organisation som utanför styrelsekollektivet ingår i särskilda beslutskollegier. Sådan ledamot av bankens styrelse som fått uppdrag att vara ledamot av t. ex. direktion och för detta uppbär särskilda avlöningsförmåner omfattas enligt praxis av de strängare jävsreglerna (jfr SOU 1927: 11 s. 121 och SOU 1952: 2 s. 115). Det förtjänar att övervägas om inte också ledamot av styrelse vid en banks lokala förvaltning borde omfattas av dessa regler för det fall han fått i uppdrag att ingå i ett beslutsorgan, t. ex. en lånedlegation, som lyder under den särskilda styrelsen. En sådan styrelseledamot har onekligen en ställning som svarar mot den som en bankstyrelseledamot har såsom t. ex. ledamot av bankens centrala direktion. Möjligen kan hävdas att ledamoten av den regionala eller lokala styrelsen redan i denna sin

egenskap på grund av delegation har att avgöra på bankens styrelse ankommande ärenden och att hans ställning från jävssynpunkt inte skulle behöva skärpas, när han träder in som delegat i den begränsade kretsen utanför styrelsekollektivet. Emellertid blir hans funktion därvid likartad den som utövas av bankens egna befattningshavare, eftersom han mera direkt deltar i låneärendenas behandling och avgörande och i den begränsade kretsen kan utöva ett starkare inflytande på handläggningen. Inspektionen anser därför att styrelseledamot i affärsbank eller sparbank — oavsett på vilken styrelsenivå han verkar — skall i jävshänseende omfattas av de strängare reglerna, om han ingår i direktion, lånedlegation eller motsvarande beslutsorgan utanför styrelsekollektivet.

4. Departementschefen

Den omfattande översyn som åren 1968 och 1969 gjordes i fråga om rörelsereglerna för affärsbankerna, sparbankerna, jordbrukets kreditkassor och postbanken innebar främst, att reglerna samordnades så att de olika bankinstituten fick rätt att på likartade villkor driva alla inom bankväsendet förekommande rörelsegrenar. Samtidigt genomfördes åtskilliga lagändringar i syfte att effektivisera bankinstitutens verksamhet. I flera hänseenden var ändringarna ägnade att underlätta näringslivets kapitalförsörjning. Särskilt gäller detta i fråga om de åtgärder som företogs beträffande kreditgivningsreglerna.

Bankföreningen har nu hemställt om vissa ändringar i BL med syftet att förbättra affärsbankernas möjligheter att driva verksamhet på det internationella området. Bankföreningen har därvid bl. a. gjort gällande att de nyligen genomförda lagändringarna i BL på några punkter innebar att bankernas möjligheter att driva sådan verksamhet försämrades. Framställningen stämmer i allt väsentligt överens med den skrivelse som bankföreningen ingav till riksdagens bankoutskott i samband med utskottets behandling av prop. 1968:143 (se bil. 3 till BaU 1968:60).

Bankföreningens framställning avser till en början en vidgning av affärsbankernas rätt att lämna *blancokrediter*, dvs. rätten att göra avsteg från det allmänna kravet att för kredit skall ställas betryggande real- eller namnsäkerhet. Enligt de regler som fr. o. m. år 1969 gäller för affärsbankerna får blancokredit lämnas dels generellt inom en ram som är bestämd till 3 % av summan av bankens eget kapital och dess inlåning, dels därutöver till vissa särskilt angivna låntagare, som anses goda för sina förbindelser, och till näringsidkare i form av kortvarig rörelsekredit. I gruppen säkra låntagare tas upp bl. a. staten och utländskt bankföretag men däremot inte utländsk stat. Bankföreningen hemställer att också utländsk stat skall tas upp i denna kategori av låntagare,

så att blancokredit till sådan stat kan lämnas utan att den generella blanco-kreditvolymen enligt 3 %-regeln behöver tas i anspråk. Bankföreningen anför som ett motiv för sin hemställan att de före år 1969 gällande reglerna tog upp "stat" bland de låntagare som hade en särställning i blanco-kredithänseende och att detta innebar att inte enbart svenska staten utan också utländsk stat omfattades av begreppet. Genom att de nya reglerna tar upp "staten" i stället för som tidigare "stat" bland de nämnda låntagarna har enligt bankföreningens mening skett en icke åsyftad skärpning i fråga om möjligheten att lämna blancokredit till utländsk stat. Bankföreningen för fram också andra argument till stöd för sin hemställan. Sålunda hävdas att skäl saknas att inte ge utländsk stat samma särställning som utländskt bankföretag när det gäller möjligheten att få blancokredit. Vidare anför bankföreningen att det efter hand i ökad omfattning blir aktuellt för svenska banker att lämna kredit till utländsk stat i samband med att den utländska staten gör inköp från svenska företag. Med de gällande reglerna försvåras denna verksamhet eftersom utländska stater normalt står främmande för kravet på att ställa säkerhet för sina krediter.

Liksom bankinspektionen och riksbanksfullmäktige delar jag inte bankföreningens tolkning av de blancokreditregler som gällde för affärsbankerna före år 1969. I uppräknningen av de låntagare som hade en särställning användes visserligen den obestämda formen "stat", vilket formellt ger utrymme för den av bankföreningen hävdade meningen att såväl svenska staten som utländsk stat avsågs. Det kan emellertid inte råda någon tvekan om att uttrycket avsåg uteslutande svenska staten, på samma sätt som begreppet "kommun eller därmed jämförlig samfällighet" uppenbarligen omfattade enbart svenska kommuner och samfälligheter. Ett klart stöd för att bestämmelsen skulle uppfattas på detta sätt finns, som bankinspektionen påpekat, i ett departementschefsuttalande i prop. 1933: 167 i samband med att blancokreditregler togs upp i 1911-års banklag. Det kan tilläggas att kreditinstitututredningen tolkade uttrycket stat på samma sätt i det betänkande som låg till grund för 1968 års banklagsreform. I sammanhanget vill jag också erinra om att när bankföreningen i sin skrivelse år 1968 till bankoutskottet hävdade samma tolkning som i denna framställning, fann utskottet anledning att beteckna bankföreningens tolkning som icke välgrundad.

Av det sagda framgår att utländsk stat inte bara enligt gällande regler utan också enligt de bestämmelser som gällde tidigare saknas i den grupp av säkra låntagare som intar en särställning i blanco-kredithänseende. Fråga uppkommer då om bankföreningens framställning bör föranleda att utländsk stat nu tas upp i nämnda låntagargrupp. Självfallet anser jag i likhet med bankföreningen att det är angeläget att reglerna om blanco-kredit inte onödigtvis försvårar för bankerna att medverka med kredit vid export från svenska företag till utländska stater. Frågan är då om

utformningen av dessa regler innefattar ett onödigt hinder för sådana exportkrediter. Den genom 1968 års lagstiftning tillskapade sektorn inom vilken bank fritt får lämna blancokredit innebär, som framgår av det föregående, en mycket kraftig liberalisering av rätten att lämna blancokredit. I jämförelse med de regler som gällde före den 1 januari 1969 har denna rätt nära nog sjudubblats. Detta innebär för affärsbankerna sammantagna möjlighet till en blancokreditvolym av ca 1 800 milj. kr., varav ett belopp om drygt en miljard kronor är outnyttjat. Det har inte påståtts att den sålunda utökade fria sektorn inte skulle förslå till att täcka bankernas behov av att ge blancokrediter också till utländsk stat. Skulle å andra sidan de åsyftade krediterna ha en sådan storleksordning att de inom en förhållandevis kort tidrymd skulle spränga ramen för den generöst tillmätta fria sektorn skulle den av bankföreningen föreslagna lagändringen i väsentlig mån rubba avvägningen mellan de olika bestämmelser i banklagen som syftar till att värna om bankernas soliditet. En så ingripande lagändring kan inte företagas utan föregående utredning. Jag anser emellertid att bankernas blancolån till utländska stater tills vidare bör kunna ske inom ramen för den fria sektorn utan att annan angelägen blancokreditgivning blir lidande därav. Skulle det så småningom visa sig att det finns skäl att ytterligare liberalisera blancokreditreglerna bör en vidgning av den fria sektorn övervägas framför en utökning av den krets av låntagare som har en särställning i blancokredithänseende.

Av det sagda framgår att jag inte finner anledning att nu föreslå någon ändring i blancokreditreglerna.

De gällande reglerna om *bundna lån*, dvs. lån med en löptid längre än ett år, fick sin utformning i huvudsak genom lagändring år 1965. Vid den översyn av bankinstitutens rörelser regler som skedde enligt förslag i prop. 1968: 143 ändrades utformningen såtillvida, att det gjordes klart att också för blancokredit gällde krav på amorteringsskyldighet och förbehåll om rätt till förtida uppsägning. I samband med riksdagens handläggning av propositionen hemställde bankföreningen i skrivelse till bankoutskottet om en sådan ändring i de föreslagna reglerna att nämnda krav inte skulle gälla i fråga om kredit som lämnades till främmande stat eller utländskt bankföretag. Hemställan föranledde emellertid inte någon ändring i propositionsförslaget. Bankföreningen har i sin nu aktuella framställning återkommit till spørsmålet om bundna krediter till utlandet och hemställt om rätt för affärsbank att lämna bunden blancokredit till utländsk stat eller utländsk bank liksom kredit med garanti av sådan stat eller bank utan speciella krav på amorteringsskyldighet eller på förbehåll om rätt att säga upp lånet till betalning inom tre månader, om säkerheten försvagas i märklig mån eller, vid blancolån, om trygghet inte längre finns för lånets betalning.

Bankföreningen har till grund för sin hemställan pekat på ett ökat behov

för svenska exportörer att — som ett alternativ till de traditionella leverantörskrediterna — ordna exportkredit genom att svensk bank beviljar utländsk bank kredit och sistnämnda bank lämnar köparen kredit för inköpet från det svenska företaget. Enligt bankföreningen försvåras användningen av denna finansieringsform genom att utländska banker är obenäga att godta förbehåll om förtida uppsägning och i en del fall också kravet på lika årliga amorteringar. Vidare uppger bankföreningen att de angivna kraven lagt hinder i vägen för svenska banker att tillsammans med utländska banker delta i konsortiekrediter till utländska banker, bl. a. banker i östeuropeiska stater med planekonomi och i utvecklingsländer. Det är otänkbart att svensk bank skulle kunna få en sådan kredit förbunden med förbehåll om förtida uppsägning. Amorteringsskyldighet är visserligen regel vid sådana krediter men det anges som olägligt att skyldigheten är fixerad till årlig avbetalning i förhållande till den medgivna lånetiden.

Riksgäldsfullmäktige har motsatt sig den begärda lagändringen med hänvisning till att det inte hänt något som motiverar en ändring i det beslut i frågan som riksdagen fattade när 1968 års banklagstiftning antogs. Riksbanksfullmäktige har däremot tillstyrkt framställningen. Också övriga remissinstanser har ställt sig positiva till den. Bankinspektionen har i sitt yttrande pekat på att fall förekommit där ifrågasatt kreditgivning till utvecklingsländer och stater i Östeuropa liksom till de nordiska länderna inte kommit till stånd på grund av att det varit omöjligt att få den utländska staten eller banken att godta klausuler om amorteringsskyldighet och förbehåll om rätt till förtida uppsägning. Eftersom en förutsättning för en viss exportaffär inte sällan är att kredit kan lämnas riskerar därför svenska exportföretag enligt inspektionen att komma i sämre läge än sina utländska konkurrenter.

För egen del vill jag anföra följande. Vid all bunden långivning bör en given utgångspunkt vara att krediten förenas med amorteringsskyldighet. I praxis torde sådan skyldighet också vara regel. Denna ordning är motiverad främst av soliditets- och likviditetshänsyn. Det har dock inte ansetts nödvändigt att i banklagen föreskriva amorteringsskyldighet för annat fall än sådant där bundet lån lämnas i form av borgenslån eller blancokredit. Av det föregående framgår att amorteringskravet — särskilt regeln att avbetalningen skall ske årligen i förhållande till den medgivna lånetiden — liksom kravet på förbehåll om rätt till förtida uppsägning ibland kan försvåra för bankerna att medverka som kreditgivare till utländsk stat eller utländsk bank. Enligt min mening bör principen också i fortsättningen vara att nämnda krav upprätthålls vid kreditgivning till dessa rättssubjekt. Å andra sidan får det ses som ett angeläget svenskt intresse att i största möjliga utsträckning underlätta för svensk bank att medverka vid exportfinansiering också när det är fråga om långa lån och vid annan bunden kreditgivning som är till fördel för det svenska näringslivet och bankväsendet. I likhet

med bl. a. bankinspektionen och riksbanksfullmäktige anser jag därför att bankföreningens hemställan bör föranleda att möjlighet öppnas till undantag från kraven på amorteringsskyldighet och förbehåll om rätt till förtida uppsägning i fråga om bundet lån för vars betalning utländsk bank eller stat svarar. Undantag från dessa krav bör sålunda få göras då särskilda skäl föreligger, t. ex. när utländsk stat eller bank som villkor kräver, att kredit lämnas utan att klausuler om årlig amorteringsplikt i förhållande till lånetiden eller om rätt till förtida uppsägning tas upp i skuldebrevet. Särskilt när det gäller undantag från amorteringsbestämmelsen bör emellertid stor restriktivitet iakttas. Jag förutsätter att det i lånevillkoren som regel föreskrivs någon form av amorteringsskyldighet och att det således närmast kan bli fråga om att göra undantag från det nuvarande kravet på att amorteringsskyldigheten måste avse årlig avbetalning i förhållande till lånetiden. Jag utgår från att bankinspektionen i sin tillsynsverksamhet kommer att tillse att bankerna iakttar vad nu sagts.

Det nu sagda tar sikte på affärsbankernas verksamhet. Som förut nämnts är emellertid reglerna om bundna lån utformade enhetligt för samtliga bankinstitut. Fråga uppstår då om, som hävdats vid remissbehandlingen, motsvarande möjlighet till undantag från kraven på amorteringsplikt och förbehåll om rätt till förtida uppsägning bör öppnas också för sparbankerna, jordbrukets kreditkassor och postbanken. Bankinspektionen har för sin del satt i fråga om någon ändring behövs för sparbanker och kreditkassor. Enligt inspektionen kan sparbanks- och jordbrukskasserörelsens affärsbanker användas vid angiven kreditgivning. Med hänsyn till den genomförda samordningen av bankinstitutens rörelseregler, vilken inneburit bl. a. att sparbank och kreditkassa förutsatts kunna lämna blancokredit till utländsk bank, anser jag dock att den aktualiserade lagändringen bör genomföras för samtliga bankinstitut. För kreditkassornas del bör ändringen dock inte avse lån till utländsk stat eftersom sådan långivning får anses som utesluten.

Jag föreslår således att 63 § BL, 32 § SpL, 40 § JkL och 13 § PL ändras i enlighet med det sagda.

Bankföreningen har också hemställt om den ändringen i *kapitaltäckningsreglerna* att fordran på utländsk stat, som f. n. faller under riskgrad 4 och sålunda kräver 8 % kapitaltäckning, förs till riskgrad 1, dvs. likställs med tillgångar för vilka inte krävs någon risktäckning med eget kapital, eller åtminstone till riskgrad 2 med ett kapitaltäckningskrav på endast 1 %. Några remissinstanser har tillstyrkt att utländsk stat förs till riskgrad 2 under hänvisning till bl. a. att fordran på utländskt bankföretag förts till denna riskgrad. Jag delar emellertid bankinspektionens mening att framställningen inte bör föranleda ändring i kapitaltäckningsreglerna. I likhet med inspektionen fäster jag vid denna bedömning avgörande vikt vid det förhållandet, att kapitaltäckningskravet för olika tillgångar avvägs med hänsyn bl. a. till

att det samlade riskkapitalet i form av eget kapital skall bilda ett tillräckligt skydd för insättarna. Det bör därför inte — i vart fall inte så snart efter den liberalisering av kapitaltäckningskravet som genomfördes genom 1968 års banklagstiftning — komma i fråga att göra ett ingrepp i det uppbyggda systemet på det sätt som bankföreningen föreslagit.

Jag övergår här efter till att behandla bankföreningens framställning i fråga om ändring i *kreditjävsreglerna*. Affärsbanks rätt att lämna kredit till tjänstemän och andra, som genom sin anknytning till banken intar en särställning, är i viss omfattning begränsad. Bortsett från bankens revisorer, makar till sådana funktionärer och dessa personer närstående företag, vilka är helt uteslutna från kredit i den "egna" banken, gäller de strängaste kreditjävsreglerna för personer i den s. k. delegatgruppen. I denna grupp ingår verkställande direktören och dennes ställföreträdare samt annan person — t. ex. tjänsteman eller ledamot i styrelse för kontor eller kontorsgrupp — som av bankstyrelsen anförtrots uppdrag att ensam eller i förening med annan avgöra på bankstyrelsen ankommande ärenden samt makar till sådana personer. Person som är att hänföra till delegatgruppen får beviljas kredit endast mot säkerhet av borgen eller garanti av staten, kommun, bankinstitut eller vissa andra rättssubjekt eller mot säkerhet av vissa slag av fordringar och värdehandlingar eller mot pantsäkerhet i allmänhet intill ett belopp av högst 50 000 kr. I huvudsak samma begränsningar gäller i fråga om kredit till sammanslutning, vari sådan person eller dennes make i egenkap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse.

Bankföreningen har hemställt om sådan ändring i reglerna om kreditjäv att ledamotskap i styrelse för kontor eller kontorsgrupp inte skall medföra att ledamoten omfattas av de jävsregler som gäller för delegater i allmänhet. Syftet med den påyrkade ändringen är att underlätta för bankerna att till sina lokala och regionala styrelser knyta personer som är verksamma i näringslivet. Hemställan har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Också jag anser att det finns skäl att bifalla framställningen varför 61 § BL bör formuleras om. Jag delar vidare sparbanksföreningens och bankinspektionens mening att motsvarande ändring bör göras i 30 § SpL.

Genom de föreslagna ändringarna blir det klart att — som avsikten var med den utformning delegeringsreglerna i 74 § BL och 39 § SpL fick år 1968 — förbud inte råder för bankstyrelse att till enskild styrelseledamot eller annan delegera beslutanderätten i frågor om kredit eller garanti till ledamot av kontorsstyrelse eller annan underordnad styrelse eller till sådan person närstående företag eller företag vari ledamoten är styrelseledamot. Självfallet får sådan delegering ske endast till organ som är överordnat den lokala styrelse i vilken personen i fråga är ledamot. Med hänsyn till förhållandena i det enskilda institutet kan det ibland vara befogat att förbehålla

den centrala styrelsen beslutanderätten. Frågor av denna art får regleras i den instruktion som varje bank har att enligt nyssnämnda lagrum årligen fastställa och delge bankinspektionen.

Förutom de förslag till ändringar som följer av vad som sagts i det föregående föreslås vissa ändringar i 87 § BL, 46 § SpL och 75 § JkL. Dessa ändringar kommenteras i specialmotiveringen.

Lagändringarna bör träda i kraft den 1 januari 1971.

5. Lagförslag

I enlighet med det sagda har inom finansdepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse,
- 2) lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker,
- 3) lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen,
- 4) lag om ändring i lagen (1969: 732) om postbanken.

Förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.¹

6. Specialmotivering

Förslaget till lag om ändring i lagen om bankrörelse

61 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om kreditjäv. Första stycket avser kredit till personer i den s. k. delegatgruppen. Till denna grupp hänförs enligt gällande ordning — förutom verkställande direktör och dennes ställföreträdare — annan person, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande ärenden samt makar till nu nämnda personer. Andra stycket avser kreditjäv för ledamöter och suppleanter i bankstyrelsen, vilka inte fått sådant uppdrag som avses i första stycket. Uppdrag att avgöra ärenden i stället för styrelsen kan ges såväl till tjänsteman i banken som till annan person. När sådant uppdrag lämnas till flera i förening är det ofta fråga om delegering till styrelse för kontor eller kontorsgrupp. I enlighet med vad jag angett i det föregående bör ledamotskap i sådan styrelse inte medföra kreditjäv. Å andra sidan bör, som bankinspektionen framhållit, ledamot i kontorsstyrelse, som ingår i lånedelegation eller annat liknande beslutsorgan och därmed deltar så att säga i det löpande arbetet i banken, i jävshänseende hänföras till delegatgruppen. I enlighet med det sagda har

¹ Bilagan har uteslutits här. De vid propositionen fogade lagförslagen är — bortsett från en redaktionell mindre jämkning — likalydande med de förslag som är intagna i bilagan.

paragrafens första och andra stycken utformats i nära överensstämmelse med jävsparagrafens lydelse före 1968 års lagändring. Med begreppet befattningshavare bör i detta sammanhang förstås förutom tjänsteman i banken också annan person som fått uppdrag att ingå i bankens direktion, s. k. kreditutskott, lånedelegation eller i annat liknande organ på central eller lokal nivå i banken.

63 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om bl. a. bundna lån. Den föreslagna ändringen har utförligt behandlats i det föregående.

87 §

Paragrafens första stycke innehåller en hänvisning till rättegångsbalkens regler i fråga om behörighet för styrelseledamot och firmatecknare att ta emot delgivning för bankaktiebolag. De åsyftade bestämmelserna finns i 33 kap. 17 § rättegångsbalken. Genom lagstiftning som antagits i år kommer i fortsättningen allmänna regler om delgivningsförfarande att ges i en särskild lag, delgivningslagen (1970:428); se prop. 1970:13, 1LU 17, rskr 101. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971 och ersätter bl. a. vissa av rättegångsbalkens delgivningsbestämmelser (bl. a. 33 kap. 17 §) som samtidigt upphävs (se SFS 1970:429). Att styrelseledamot och firmatecknare har behörighet att ta emot delgivning för bankaktiebolag kommer att följa av 9 § delgivningslagen. Bestämmelserna i första stycket i förevarande paragraf kan därför utgå.

Förslaget till lag om ändring i lagen om sparbanker

30, 32 och 46 §§

Paragraferna innehåller regler om kreditjäv (30 §), om bundna lån (32 §) och om behörighet att ta emot delgivning (46 §). De föreslagna ändringarna stämmer överens med vad som föreslagits i fråga om motsvarande bestämmelser i BL.

Förslaget till lag om ändring i lagen om jordbrukskasserörelsen

40 §

Paragrafen reglerar kreditkassas rätt att ge bundna lån. Ändringen har behandlats i det föregående.

75 §

I paragrafen ges bestämmelser om tillsynsmyndighetens, dvs. bankinspektionens, möjligheter att ingripa mot kreditkassas olagliga eller i övrigt olämpliga beslut och åtgärder. I tredje stycket anges f. n. att om kassa inte följer förbud eller föreläggande som meddelas av tillsynsmyndigheten eller

annars handhar sina angelägenheter på ett sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till kassan, så har myndigheten rätt att återkalla godkännandet. Enligt 7 § JkL meddelar tillsynsmyndigheten godkännande av jordbrukskassa under det att enligt 18 § JkL godkännande av centralkassa meddelas av Kungl. Maj:t. Självfallet bör återkallande av godkännande prövas av den myndighet som meddelat godkännandet. Eftersom den nuvarande ordalydelsen emellertid anger att tillsynsmyndigheten har rätt att återkalla också centralkassas godkännande, bör bestämmelsen formuleras om. Enligt min mening räcker det med att ange att godkännandet vid angivna förutsättningar kan återkallas. I fråga om centralkassa innebär detta att tillsynsmyndigheten har att anmäla inträffat missförhållande till Kungl. Maj:t som därefter prövar om godkännandet skall återkallas. Beträffande jordbrukskassa prövar tillsynsmyndigheten däremot själv fråga om återkallande av godkännandet. Paragrafen har ändrats enligt det sagda.

Förslaget till lag om ändring i lagen om postbanken

13 §

Paragrafen, som innehåller regler om bl. a. bundna lån, har ändrats i överensstämmelse med vad jag anført i det föregående.

7. Hemställan

Jag hemställer, att lagrådets yttrande genom utdrag av statsrådsprotokollet inhämtas över förslagen till

- 1) *lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse,*
- 2) *lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker,*
- 3) *lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen,*
- 4) *lag om ändring i lagen (1969: 732) om postbanken.*

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 23 oktober 1970.

N ä r v a r a n d e :

f. d. justitierådet	REGNER,
regeringsrådet	MARTENIUS,
justitierådet	BERNHARD,
justitierådet	HESSER.

Enligt lagrådet den 20 oktober 1970 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 9 oktober 1970, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse*, 2) *lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker*, 3) *lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen*, 4) *lag om ändring i lagen (1969: 732) om postbanken*.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Edmund Gabrielsson.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

Utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 30 oktober 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse,
- 2) lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker,
- 3) lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen,
- 4) lag om ändring i lagen (1969: 732) om postbanken.

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat lagförslagen utan erinran och anför.

Viss redaktionell ändring bör vidtagas i förslaget till lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga lagförslagen med vidtagen ändring.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson